

Budsjetthøring i Justiskomiteen, oktober 2023

Kap. 430, post 70: HVORDAN FÅ TIL GOD SAMSKAPING MELLOM KRIMINALOMSORGEN OG IDEELLE ORGANISASJONER?

Godt tilbakeføringsarbeid er avgjørende for å forebygge ny kriminalitet. Det handler både om beskyttelse for samfunnet og å bygge domfelte opp til å bli nyttige samfunnsborgere. Men ressursmangel setter grenser for hva vi kan forventes å oppnå.

Stiftelsen CRUX driver blant annet åtte rusfrie oppfølgingsentre, i Tromsø, Steinkjer, Hamar, Øvre Eiker, Skien, Sandnes, Bergen og Bjørnafjorden. Målgruppene er personer som har utfordringer med rus og kriminalitet og/eller psykiske helseutfordringer. Målet med vårt oppfølgingstilbud for domfelte er «å hindre tilbakefall til rusavhengighet og kriminalitet».

Å "gjenoppbygge kriminalomsorgen" koster mer enn de 85 millionene som ligger i neste års statsbudsjett. Her trengs det et løft! Vi etterlyser et tydeligere fokus på hva det koster samfunnet å la være å satse på behandlingstilbud under soning, mindre isolasjon og en gradvis tilbakeføring til samfunnet. - Ved hjelp av tett og godt samarbeid med organisasjoner som CRUX, som gjerne bidrar mer i mellomrommet mellom soning og frihet.

Fengslenes samarbeid med organisasjoner på utsiden krever ressurser på innsiden, samtidig som vi som ideelle organisasjoner ikke kan forventes å følge opp innsatte uten at vi tilføres ressurser.

Oppfølgingsentre tilknyttet CRUX mestring og fellesskap genererer frivillighet. Men i møte med utfordringene på kriminalomsorgsfeltet har vi valgt å bruke ansatte med fagbakgrunn. Både miljøterapeuter og arbeidsledere har fokus på at den oppfølgingen domfelte får hos oss skal berøre alle viktige sider ved deltakernes livssituasjon, og være tuftet på anerkjent teori og velprøvd sosialfaglig metodikk.

Innretningen av tilbudene passer som hånd i hanske til friomsorgens behov for meningsfull aktivitet for domfelte på samfunnsstraff, EK og ND. I 2023 tok CRUX sine oppfølgingsentre imot 52 personer på disse ordningene. Disse fikk ikke bare tilbud om deltagelse i arbeidsrettede aktiviteter, men også individuell oppfølging innenfor rammen av et rusfritt fellesskap der de også møter likepersoner.

Hva skjer i kriminalomsorgen, og hva er bestillingen til organisasjonene?

Kriminalomsorgen har etablert flere strategier og planer, fulle av tiltak det er lett å slutte seg til:

- Tiltaksplan for forebygging av isolasjon i kriminalomsorgen (gikk ut i 2019)
- Strategi for kvinner i varetekt og straffegjennomføring (gikk ut i 2020)
- Fagsstrategi unge domfelte og innsatte 18-24 (2021-2026)
- Fagsstrategi seksuallovbrytere (2022-2026)

Vi gleder oss over innsatsen for å bedre kvinners soningsforhold, og de 55 millionene som er satt av til etablering av en forsterket fellesskapsavdeling i Skien fengsel. Skien er ett av fengslene vi samarbeider med, og CRUX har høstet gode erfaringer med tiltak for kvinnelige domfelte andre steder i landet. Denne satsningen skal blant annet bidra til å redusere langvarig isolasjon.

Vi gleder oss også over etableringen av Ungdomsteam for aldersgruppa 18-24 år, og ser fram til videre samarbeid der dette er aktuelt, blant annet i Bergen.

Når det gjelder personer dømt for seksuallovbrudd, registrerer vi at kriminalomsorgen har behov for økt kompetanse. Vi vet at dette er en kategori lovbrøyttere som opptar mange soningsplasser, og som i tillegg trenger mye oppfølging for ikke å isolere seg og falle tilbake til ny kriminalitet.

I kriminalomsorgens fagstrategi for seksuallovbrudd vektlegges organisasjonenes rolle i å styrke de domfeltes sosiale nettverk (Tiltak 6), gjennom samarbeid, individuelt tilpassede tilbud, gruppetilbud osv. Videre heter det at "frivillige organisasjoner skal tilbys opplæring av kriminalomsorgen for å kunne gi et tilpasset tilbud om relasjonsarbeid og sosialt nettverk til personer dømt for seksuallovbrudd." Vi mener slik kompetanseheving er en forutsetning for at organisasjoner som ønsker å gjøre en innsats for denne gruppa skal kunne gjøre det med tyngde og trygghet.

Gode strategi- og tiltaksplaner har potensiale til å virke, men det er ikke nok!

Når vi søker midler over post 70, får vi spørsmål om hva vi kan bidra med på alle disse strategiområdene. Vi har aldri vært i tvil om at det er bruk for oss, men for å kunne utnytte vår kapasitet enda mer, handler det om ressurser.

Og igjen: Her må både kriminalomsorgen selv og vi som frivillige og ideelle organisasjoner gis mulighet til å møtes på halvveien, for å sammen kunne skape gode vilkår for tilbakeføring. Kriminalomsorgen må ha nok ressurser til å virkeliggjøre sine egne mål, blant annet om å "tilrettelegge tjenester fra frivillige- og brukerorganisasjoner.", slik det uttrykkes i Virksomhetsstrategi for kriminalomsorgen (2021-2026) under overskriften "Tverrfaglig målrettet samarbeid".

Post 70, rammer og fordeling

Vi registrerer at pilotprosjektet med effektkontrakter blir tilgodesett over post 70 også for neste år, i tillegg til de 23,8 millionene over Arbeid- og sosialbudsjettet. Dette er en ordning som har vært prøvd ut i en årrekke, og evalueringene så langt viser noen ulemper. Det er blant annet vanskelig å fastsette kriterier og skille på hva som egentlig fører til resultatene, fordi vi i Norge samhandler tverrfaglig og deltakerne får støtte fra forskjellige tjenester. Det finnes også en risiko for at bare de best fungerende kandidatene får delta. (Jfr. Evaluering av forsøk med effektkontrakter i en norsk kommunal kontekst, Oxford Research 2022).

Ut fra de evalueringene som allerede er tilgjengelige, stiller vi spørsmål ved om effektkontrakter er veien å gå, særlig for domfelte som står langt unna arbeidslivet og trenger tid til å bygge seg opp.

Organisasjoner som driver profesjonell oppfølging av domfelte, i og utenfor fengsel, kan ikke lenger avspises med småpenger.

Vi etterlyser en sterkere satsning på kriminalomsorgen, kombinert med styrking av tilskuddet til frivillige og ideelle organisasjoner som bidrar sterkt i tilbakeføringsarbeidet.

For stiftelsen CRUX:

Ruth Ingrid Ulstein Bøe, direktør for CRUX mestring og fellesskap